

Budgetunderlag 2022

Organisation: Socialnämnd

Kalmar kommun

Socialnämnden

Strategiska framtidsfrågor

Budgetunderlaget är disponerat i en inledande strategisk del och ett avslutande ekonomiskt avsnitt. I den första delen är det anlagt ett globalt, nationellt och lokalt perspektiv på de omvärldsfrågor som är strategiskt viktiga inom de närmaste åren. I de ekonomiska delarna kopplas de strategiska frågorna ihop med vilka ekonomiska konsekvenser dessa frågor medför.

Globalt perspektiv - Agenda 2030

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. En hållbar utveckling innebär att vi tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det innebär att vi måste leva på ett sätt idag, som medför att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter som vi. Sverige har en uttalad ambition om att vara ledande i genomförandet av agendan. Genomförandet innebär en successiv omställning av Sverige som modern och hållbar välfärdsstat, på hemmaplan och som del av det globala systemet.

I denna omställning har Kalmar kommun en utmaning i att bli en växande och hållbar kommun och minska ojämlikheter. En kommun som växer kan öka sina skatteintäkter, arbetstillfällena och attraktionskraften. Samtidigt ökar behovet av utbyggnad av kommunens infrastruktur, bostäder och mark. För att minska ojämlikhet och risk för ojämlikhet behöver de sociala aspekterna värnas och beaktas i samhällsplaneringen. Kalmar behöver växa på ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

Pandemins effekter

Socialstyrelsen konstaterar i en av sina lägesrapporter att utvecklingen i spåren av covid-19 är fortsatt osäker. Socialstyrelsen ser en risk för att en svårare situation på arbetsmarknaden kan bidra till att fler behöver stöd och ekonomiskt bistånd en längre period, eftersom det kan bli svårare att återinträda på arbetsmarknaden. Därmed finns en risk att människor fastnar i ett långvarigt biståndsmottagande på grund av arbetslöshet samt att fler barn riskerar att behöva växa upp under försvårade omständigheter. Folkhälsomyndigheten har kunnat konstatera, i en fördjupad analys, att spelproblemen ökade bland arbetslösa och personer som redan hade ett problemspel. Bland dem med ökad grad av spelproblem under pandemin ökade den psykiska påfrestningen och problemen med löpande utgifter.

Inom funktionshinderomsorgen har pandemin påverkat verkställigheten av nya beslut. Daglig verksamhet enligt LSS är den insats som påverkats mest av covid-19. Under 2020 minskade var tredje kommun omfattningen av insatsen. Detta har ökat isoleringen hos individer som redan före pandemin ofta hade begränsade sociala kontakter. Intresseorganisationer har under året signalerat ett sämre mående hos många av de brukare som berörts av förändringar i insatserna. Denna observation stöds av en konstaterad ökad förskrivning av lugnande läkemedel till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism och som har insatser enligt LSS. Detta kan leda till en ökning av en redan relativt hög psykisk ohälsa inom gruppen.

Överlag riskerar pandemin att förstärka redan befintlig utsatthet såsom dålig ekonomi, våldsutsatthet och missbruk. Kostnader uppstår i dessa fall som en sekundär konsekvens av pandemin.

Pandemin har också satt ljuset på eftersatta behov i, och ökade krav på, den kommunala hälso- och sjukvården. Den har krävt och kommer att leda till fortsatt nödvändiga omställningar. De nya arbetsätten vad gäller smittskydd och beredskap kommer kvarstå och fortsätta utvecklas. Kostnader för skyddsutrustning och hälso- och sjukvårdspersonal kommer därför öka långsiktigt.

Behov av insatser och stöd till barn och unga

En undersökning utförd av Socialstyrelsen visar att orosanmälningar gällande barn ökade med cirka fem procent under 2020. De lokala variationerna är dock stora. Ökningen ligger i linje med utvecklingen under senare år och socialtjänsterna ser inga direkta orsaker kopplade till pandemin.

Antalet barn och unga som någon gång under 2019 fick vård i form av en heldygnsinsats enligt SoL eller insatser enligt LVU minskade med drygt 7 000 individer jämfört med 2018. Sannolikt beror den nationella minskningen på att allt färre ensamkommande barn sökte asyl i Sverige. Även om behov av heldygnsvård som alternativ kvarstår, bedöms en utveckling av kvalificerad öppenvård i barnets eller den unges närmiljö till viss del kunna utgöra ett alternativ eller komplement till heldygnsplaceringar. Socialtjänstens arbete med till exempel ungdomar med missbruksproblematik eller kriminalitet har genom en utbyggd öppenvård många gånger större möjligheter att bygga en arbetsallians med den unges vårdnadshavare och den unges skola. En placering kan däremot försvåra ett utvecklat familjearbete.

Andelen barn och unga med psykiatriska tillstånd såsom depression, ångest och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har ökat över tid. Tidigare studier från Socialstyrelsen har visat att förekomsten av neuropsykiatrisk problematik med hög samsjuklighet i andra störningar var påtaglig bland placerade barn och ungdomar och genomgående högre än bland jämnåriga i befolkningen. En undersökning som Socialstyrelsen genomförde 2019 vid SiS särskilda ungdomshem visade att 71 procent av barnen och de unga hade minst en fastställd psykiatrisk diagnos. Även Riksförbundet Attention konstaterar att barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är överrepresenterade i samhällsvården.

Den ökande trenden av svår psykisk ohälsa bland barn och unga blir allt svårare att hantera inom den traditionella familjehems- och institutionsvården för barn och unga. Forskning visar på långsiktigt mindre goda resultat. Dessutom visar nationell uppföljning att barn och unga riskerar att fara illa i samhällsvården. En omställning av systemet i samverkan mellan socialtjänst, statlig institutionsvård och hälso- och sjukvård behövs för att komma till rätta med problemen. Det fodras gemensamma satsningar i att förbättra och utveckla nya metoder och arbetssätt för att möta unga personer och deras alltmer komplexa behov.

I Kalmar har ökningen av orosanmälningar varit större än det nationella snittet. Den genomsnittliga ökningen har legat på ungefär tio procent. Mellan år 2019 och 2020 ökade dock orosanmälningarna med 14 procent. De största ökningarna gällde föräldrars omsorgsbrister och/eller våld i nära relationer.

Omställningen från minskad grad av heldygnsvård till en utveckling och ökad användning av kvalificerad öppenvård i barnets eller den unges närmiljö är en utveckling som sker även i Kalmar.

I Kalmar prognosticeras åldersgruppen **15–19** år att öka med nästan 1000 personer mellan 2020 och 2030. Särskilt fokus och särskilda satsningar på den gruppen kommer därför behövas. Även stöd och behandling till barn och unga med svår psykisk ohälsa och/eller missbruk och beroende behöver utvecklas. Behovet av att förbättra och utöka samverkan är mycket stort både internt inom socialförvaltningen och externt med framför allt Region Kalmar län. Behov finns av att arbeta mer samordnat och integrerat kring och tillsammans med barn och familjer som har behov av stöd från flera olika professioner.

Sammantaget kommer kostnader och behov av kvalificerade öppenvårdsinsatser på sikt att öka. Familjeorienterat arbetssätt behöver utvecklas. Även en utbyggnad av förebyggande insatser behöver ske inte minst vad gäller föräldraskapsstödsprogram. Särskilda satsningar behövs också för att nå och ge förebyggande stöd till utrikesfödda föräldrar.

Det kan även bli aktuellt att rekrytera andra typer av familjehem med särskild förstärkning eller s.k. behandlingsfamiljer som innebär ökade kostnader.

Behov av insatser och stöd för våld i nära relationer

Det finns en oro att våld i nära relationer har ökat under den rådande covid-19 pandemin, då hemmavistelse och social distansering har blivit vanligare. Riskfaktorer för våld och förtryck är ekonomisk otrygghet och isolering. I dagsläget saknas dock data för att kunna dra slutsatser om huruvida pandemin kan ha bidragit till en ökning i antal eller allvarlighetsgrad av våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck.

Vid dödligt våld i nära relation, hade fyra av tio gärningspersoner haft kontakt med psykiatrin året före, visar en rapport från Brå. När det gäller våldsförebyggande insatser är av det av yttersta vikt att öka motivationen för unga män med psykiska problem att söka vård.

Trots både skärpt lagstiftning och att ideell och offentlig verksamhet har utvecklats inom området, är våldet ännu omfattande och kostsamt. Mäns våld mot kvinnor innebär, förutom det stora personliga lidande det orsakar dem som drabbas, också mycket stora samhällskostnader. I en ny proposition föreslår därför regeringen åtgärder som syftar till att förebygga våld och andra övergrepp i nära relationer. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021. Ett av förslagen i propositionen innebär att det i socialtjänstlagen ska införas en bestämmelse om att det till socialnämndens uppgifter ska höra att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp, ska ändra sitt beteende. Fokus ska genomgående sättas på den eller de som utövar våld och de som har bäst förutsättningar att stoppa det. För att åstadkomma betonar regeringen att det krävs skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller skydd och brottsbekämpning. I propositionen konstateras att det finns utvecklingspotential inom både forskning och praktik när det gäller insatser till personer som utsätter närstående för våld. Bland dem som arbetar med personer som utsätter närstående för våld finns en stor efterfrågan på metodstöd och kunskapsutveckling.

Kalmars socialtjänst har genom sin goda kompetens och nuvarande resurser inom området våld i nära relationer bra grundläggande förutsättningar för att möta ökade lagkrav på att tillhandahålla stöd till våldsutövare. För att nå och kunna hjälpa fler våldutsatta och våldsutövare i nära relationer behöver samverkan framför allt med Region Kalmar län utvecklas. Stöd behövs också från nationell nivå för att utveckla nya arbetssätt och tydliggöra huvudmännens olika roller inom området.

Behov av insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning

Socialstyrelsen konstaterar i sin lägesrapport 2021 att socialtjänstens insatser till personer med funktionsnedsättning fortsätter att öka. Ökningstakten är dock inte lika hög längre, vare sig när det gäller antal eller kostnader. Sedan 2009 har 20 procent fler personer fått stöd enligt LSS. Antalet insatser har i sin tur ökat med 14 procent.

Även om det totala antalet insatser ökar så skiljer sig utvecklingen mellan olika insatser. Den största ökningen återfinns inom kommunalt beslutad personlig assistans som sedan 2009 har ökat med 50 procent. Även insatserna daglig verksamhet och boende för vuxna ökar. Sedan 2009 har antalet personer med dessa insatser ökat med 30 procent respektive 23 procent. Befolkningsökningen förklarar en del av ökningen. Utvecklingen kan således bero på flera orsaker. Socialstyrelsen avser att fördjupa dessa analyser i kommande lägesrapporter.

Antalet insatser enligt SoL fortsätter också att öka. Den största ökningen har skett inom boendestöd, som sedan 2007 har ökat med 60 procent. Anledningarna till ökningen är troligen flera. Insatsen ges ofta till personer med psykisk funktionsnedsättning, varför ökningen kan vara en konsekvens av ökad psykisk ohälsa. Ökningen kan också bero på att kommunerna i allt högre utsträckning tillgodoser behoven hos den gruppen. Dessutom att det är vanligt att personer med psykisk sjukdom och samtidigt missbruk, har insatsen, liksom personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism.

I Kalmar har ökningen av bostad med särskild service varit särskilt stor. Här särskiljer sig Kalmar från snittet i riket och liknande kommuner. I Kalmar har bostad enligt LSS ökat med 35% under perioden 2009–2019. Detta påverkar att Kalmar har en högre kostnad per invånare för omsorgen om personer med funktionsnedsättning än andra kommuner.

Från 2009 till 2021 har antalet bostäder med särskild service utökats med 170 bostadsplatser, varav 128 i servicebostad och 42 i gruppboende. Av dessa har 56 inriktning mot socialpsykiatri.

Kalmar kommun är en inflyttningskommun som ökar sin folkmängd varje år. Detta gäller även för personer med funktionsnedsättning, vilket märks på antalet sökta förhandsbesked om insatser. Socialförvaltningens egen statistik på förhandsbesked visar att inflyttade under perioden 2011–2020 är 48 personer.

Många av de personer som aktualiseras inom funktionshinderomsorgen har numera en neuropsykiatrisk problematik med stora komplexa och sammansatta behov som följd. Många både barn och vuxna är aktuella inom flera olika processer inom förvaltningen och hos flera olika huvudmän. Mer kunskap, samordning, och samarbete mellan förvaltningens processer behövs i dessa komplexa ärenden. Även samverkan med andra huvudmän behöver förbättras.

När det gäller kunskap och kompetens inom funktionshinderomsorgen konstaterar såväl Socialstyrelsen som IVO att det finns brister i funktionshinderkunskap avseende olika typer, diagnoser och kommunikationsverktyg. Bristande kunskap innebär risk för att enskilda inte får det stöd de behöver i sin vardag, och att personalen bemöter den enskilde på olämpligt sätt. Kunskapsbristerna finns framför allt bland personal i verksamheter som ger stöd till personer med funktionsnedsättning, men också hos LSS-handläggare.

Kunskapsläget i Kalmar följer i stort den nationella bilden. Förutom vad som sägs ovan behövs det även ökad kunskap om hälso- och sjukvård samt inom hälsa för att kunna arbeta mer hälsofrämjande. Det finns också behov av att lära mer om och träna på att använda välfärdsteknik för att öka möjligheterna till ökad självständighet för de vi finns till för.

För att säkra socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens kvalitet och effektivitet behöver det byggas upp en stödstruktur för kunskapsstyrning där kunskaper systematiskt kan

implementeras och utvecklas. Det kräver ett helt nytt sätt att se på och arbeta med kompetensutveckling.

Utvecklingen av möjligheter till egen försörjning

Forskning visar på samband mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestation, risk för ohälsa och risk för kriminalitet i vuxen ålder. Barn som växer upp i hushåll med ekonomiskt bistånd har svårare att komma ut på arbetsmarknaden i vuxenlivet och en förhöjd risk att själva som vuxna behöva ekonomiskt bistånd.

Ur ett nationellt perspektiv visar utvecklingen av ekonomiskt bistånd under 2019, att antalet biståndsmottagare minskar för fjärde året i rad och antalet biståndshushåll för femte året i rad.

Antal biståndsmottagare uppgick till omkring 3,7 procent av befolkningen. Av de långvariga biståndsmottagarna är ungefär två tredjedelar utrikes födda, vilket inte skiljer sig nämnvärt från 2018. Däremot har antalet barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd ökat från 2,2 till 2,4 procent mellan 2018 och 2019. Andelen barn i biståndshushåll med långvarigt bistånd utgör nu 39 procent av samtliga barn i biståndshushåll i Sverige.

I Kalmar är andelen biståndsmottagare lägre än genomsnittet; 1,9 procent av befolkningen 2019. Andel barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd minskade i Kalmar mellan 2018 och 2019 från 0,9 till 0,7 procent. Andelen barn i biståndshushåll med långvarigt bistånd utgör nu 24 procent av samtliga barn i biståndshushåll.

När det gäller kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökade det sammantaget något i Kalmar under 2020. Ökningen skedde främst inom åldersgruppen 20–24 år. Ökningen var inte stor i förhållande till antal individer, däremot ökade kostnad per hushåll. Ökningen inom åldersgruppen var också större än befolkningsökningen. Orsaken till detta behöver analyseras vidare.

Pandemins effekter och Arbetsförmedlingens reformering skapar en stor oro och osäkerhet kring behovet av ekonomiskt bistånd framåt. Stor risk finns att utsatta grupper – utomeuropeiskt födda, de som har en funktionsnedsättning, personer över 55 år och arbetsökande med högst förgymnasial utbildning - får det ännu svårare att ta sig in på arbetsmarknaden

En intervention behövs tillsammans med kommunens arbetsmarknadsenhet för att motverka en negativ utveckling.

Demografisk utmaning och ökade behov av välfärd

Det är under 2020-talet som de demografiska utmaningarna spås bli som mest påtagliga. Det är under detta decennium som den åldrande befolkningen är som störst samtidigt som ökningen av barn och unga är än mindre än vad som förutspåts i tidigare nationella prognoser.

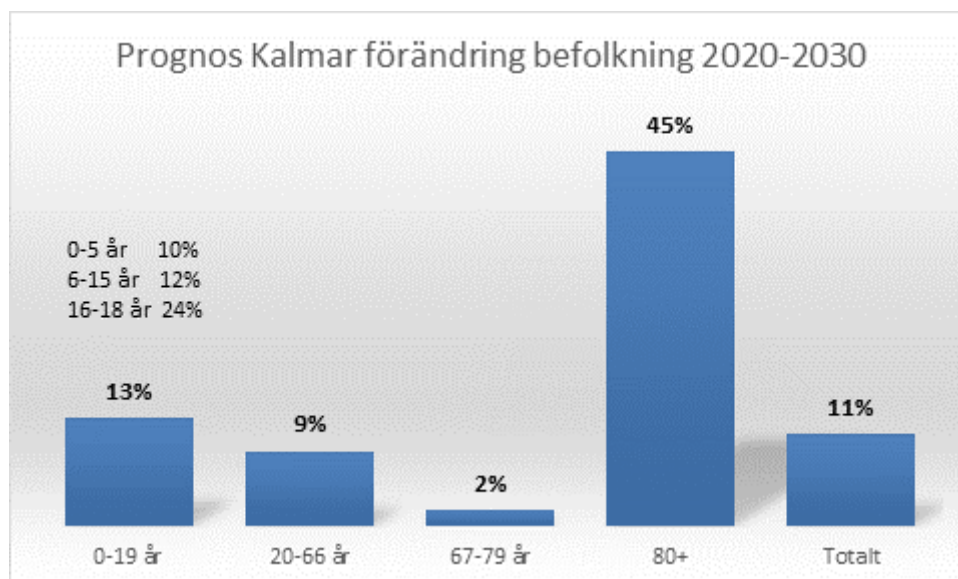
Fler kommer behöva välfärdstjänster samtidigt som den arbetsföra befolkningen och därmed skatteintäkterna minskar. Om ingenting förändras i sättet att arbeta så leder den förändrade demografin till att antalet anställda i välfärden behöver öka. Behovsökningen av anställda är ungefär lika stor i kommuner som i regioner, runt en procent per år. Men inom kommunerna skiljer sig behoven betydligt mellan olika områden. Behovsökningen är mer än dubbelt så stor (2,4 procent) inom vård och omsorg som i kommunen i snitt. Behovsökningen inom vård och omsorg p.g.a. demografin innebär i runda tal 1 500 stödassistenter inom främst funktionshinderområdet.

Utöver de ökade behoven beräknas nära 8 000 personer inom vård och omsorg (3,1 procent) gå i pension varje år. Andelen pensionsavgångar i kommunerna ligger i snitt på 2,8 procent per år. Inom Individ och familj är behovsökningen av personal p.g.a. demografin, 1 procent medan pensionsavgångarna ligger på 2 procent.

Samtidigt konstaterar SKR att kostnaderna i kommuner och regioner har ökat med i snitt 0,5–1 procent mer än vad som kan förklaras av den demografiska behovsutvecklingen. Den kanske viktigaste förklaringen till det är att kraven på välfärdstjänster ökar när invånarnas inkomster och köpkraft stiger. Förväntningar på fortsatt höjd kvalitet i välfärden kommer inte att vara möjliga att infria enbart genom att öka antalet anställda. Det kommer i stället att behöva ske med hjälp av nya lösningar, samarbeten, förändrade arbetssätt och ny teknik.

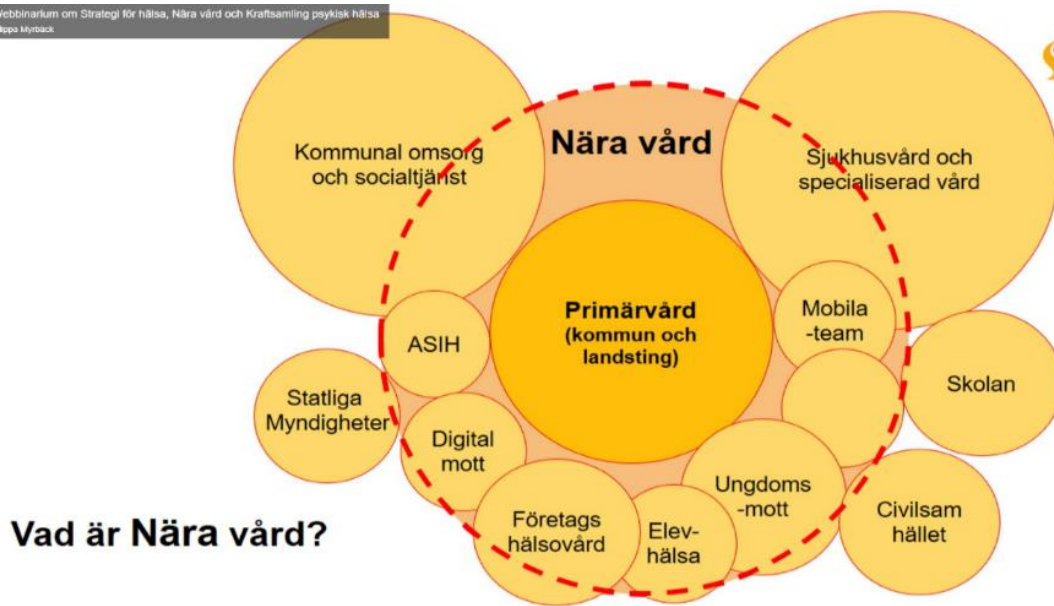
I Kalmar kommun är personalomsättning 1,77 procent medan den i socialförvaltningen ligger på 2,06 procent med anledning av egen uppsägning och pensionsavgång. Med start 2024 kommer pensionsavgångar att öka markant och beroende på när medarbetare går i pension beräknas detta pågå i 3–4 år tills personer födda 1959 blir 68 år. De flesta av dessa personer är omsorgsassistenterna eller omsorgspedagogerna inom främst funktionshinderomsorgen. Uppskattningen kan det innebära att pensionsavgångarna kommer ligga på mellan 2,5 och 3 procent från 2024 och några år framåt inom socialförvaltningen.

I bilden åskådliggörs Kalmars prognosticerade befolkningsutveckling fram till 2030. Det som särskiljer Kalmar är att gruppen 0–19 år ökar ca dubbelt så mycket som det nationella genomsnittet. Störst är ökningen för gruppen 16–18 år.

Omställning till en nära vård

Vården behöver bli mer tillgänglig och komma närmare patienten och brukaren. Inom hälso- och sjukvården pågår det en omställning till en modern jämlik, tillgänglig och effektiv hälso- och sjukvård med fokus på en stark och adekvat resurssatt primärvård som bas. Primärvården ska utgöra navet i den nära vården, men omställningen berör hela det svenska hälso- och sjukvårdssystemet i samverkan med andra samhällsaktörer och civilsamhället. Till primärvård hör även den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården. Figuren nedan är en beskrivning av de delar som ingår i Nära vård. Bilden visar hur olika delar av den offentliga sektorn, näringslivet och ideell sektor hänger ihop och måste samverka för att den Nära vården ska fungera smidigt.

Omställningen är en fokusförskjutning som är nödvändig för att hälso- och sjukvården även i framtiden ska klara av att vara effektiv, av hög kvalitet och möta den demografiska utvecklingen och invånarnas behov. Nyckelorden är person och relation, aktivt medskapande, hälsofrämjande, proaktivitet och att hålla samman utifrån personens behov. Fokusförflyttningen visualiseras i bilden nedan.

Organisation	➔	Person och relation
Passiv mottagare	➔	Aktiv medskapare
Reaktiv	➔	Proaktiv och hälsofrämjande
Isolerade vård och omsorgsinsatser	➔	Sammanhållet utifrån personens fokus

Utvecklingen av nära vård pågår på lokal, regional och nationell nivå. I Kalmar län styrs och leds utvecklingen av Nära vård på regional nivå mellan Kalmar läns kommuner och Region Kalmar län inom ramen för Läns gemensam ledning i samverkan. Inom samverkansstrukturen finns det ett gemensamt praktiskt verksamhetsstöd för att stimulera utveckling av nya och förändrade arbetsätt som kan ge förbättringar för brukare och patienter.

Framtidens socialtjänst

Även inom socialtjänstens område pågår det en omställning för att vården och omsorgen även i framtiden ska klara av att vara effektiv, av hög kvalitet och möta den demografiska utvecklingen och invånarnas behov. Demografiska förändringar, växande rekryteringsbehov, prognos om minskade resurser och ökade krav från medborgare ställer socialtjänsten i Sverige under hård press. Därtill kommer också en ökad detaljreglering som medför tidskrävande administration och otydliga gränsdragningar mellan socialtjänst och andra aktörer som skapar osäkerhet i ansvarsfördelningen. Kombinationen gör socialtjänstens vardag svårnavigerad. Det ställer stora krav på nytänkande och utveckling av ny kunskap om effektiva metoder för utredning, stöd och behandling. Utmaningarna kan inte lösas med enbart mer resurser och av

en samhällsaktör. Hela välfärden behöver kroka arm och våga prata om långsiktiga lösningar som effektiviserar arbetssätten.

Staten behöver också underlätta socialtjänsternas arbete. I socialtjänstutredningens betänkande Framtidens Socialtjänst lyfts behovet av att göra socialtjänsten mer tillgänglig. Ett av förslagen handlar om att socialtjänsten ska kunna ges möjlighet att tillhandahålla serviceinsatser utan föregående individuell behovsprövning i större utsträckning än vad som idag är tillåtet.

Det är viktigt att omställningen av socialtjänsten och omställningen till en nära vård synkroniseras och sker i samverkan mellan kommuner och regioner. Inom Kalmar läns samverkansstruktur Läns gemensam ledning i samverkan finns förutsättningar för detta.

En mer tillgänglig och nära socialtjänst i samverkan med andra samhällsaktörer och civilsamhället kan tillsammans med nya arbetssätt, digitalisering och mer användande av välfärdsteknik innebära att resurserna kan användas bättre och därmed räcka till fler.

Digitalisering

För att möta framtidens utmaningar behöver vi utnyttja digitaliseringens och teknikens möjligheter. Vi måste jobba smartare och använda digital teknik för att ha råd med välfärden och möta de vi finns till för på ett ändamålsenligt sätt och med god kvalitet.

Omställningen inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård är dock komplex. Den kräver en hög grad av samordning mellan olika aktörer både internt inom kommuner och externt mellan kommuner, regionerna och staten. Digitalisering behöver därför hanteras rätt för att bidra till att skapa en mer effektiv och innovativ välfärd.

Utvecklingen inom socialtjänstens e-hälsa går långsamt, enligt Socialstyrelsens senaste uppföljning. Att inte erbjuda den enskilde möjligheten att kommunicera, boka tid med sin handläggare eller ansöka om bistånd digitalt kan medföra en begränsning för den enskilde att själv styra över sin kontakt med socialtjänsten. E-tjänster kan stödja och underlätta för den enskilde och samtidigt effektivisera verksamheten. E-tjänsterna behöver vara utformade efter målgruppernas behov och förutsättningar, samt vara ett komplement till andra former av service och kontakt med socialtjänsten. För personer med vissa funktionsnedsättningar kan digitala lösningar vara ett mer tillgängligt alternativ för att kommunicera med socialtjänsten. Många andra samhällsfunktioner har öppnat upp för självservice och digitala kommunikationskanaler, vilket medför att kontakterna mellan den enskilde och myndigheten till större del sker på den enskildes villkor. Resultaten från ovan nämnda uppföljning visar att socialtjänsten inte följer med i denna utveckling och att möjligheterna till digital kontakt med socialtjänsten är begränsad.

Undantaget är kommunernas införande av e-tjänster inom ekonomiskt bistånd, vilka fortsätter att öka. Under 2020 tillhandahöll 40 procent av kommunerna en e-tjänst för att ansöka om ekonomiskt bistånd, vilket är en ökning på 11 procentenheter sedan 2019.

Digitalisering är inte ett eget isolerat projekt utan en integrerad del av verksamhetsutveckling. Socialtjänsten behöver därför i sin utveckling driva och ta ansvar för att digitalisera sina processer och nyttja den teknik som finns för att skapa medborgartjänster, mobila arbetssätt och införa välfärdsteknik i den direkta vården och omsorgen. För att detta ska vara möjligt förutsätts en samordnad styrning och ledning och ett gemensamt ansvarstagande för digitaliseringen, inom kommunen som helhet.

För att i större utsträckning möjliggöra införande av e-tjänster och självservice riktade till socialförvaltningens brukare och klienter behövs en modernisering av verksamhetssystem

med början hösten 2021. Därmed skapas bättre tekniska förutsättningar både till att kommunicera med brukare och klienter men även att automatisera och förändra till digitala och mobila arbetssätt för personalen. Socialförvaltningen planerar även att utveckla förutsättningarna för integrationer- och processautomatisering för att ytterligare kunna digitalisera och utveckla processer och arbetssätt.

Investeringskostnader för den tekniska delen av digitalisering kan delas upp i områdena: Digital infrastruktur, Digital service, Digitala verktyg. Grunden för digitalisering är i mångt och mycket kommunövergripande. En fortsatt utveckling av den digitala infrastrukturen är en förutsättning för att socialförvaltningen ska kunna genomföra planen på införande av välfärdsteknik i form av robot- och kamerateknik, appar och andra stödlösningar etc. Nytt koncept för datorer till brukare finns också i införandeplanen. Utökning av välfärdsteknik kommer att ske i samverkan med omsorgsförvaltningen.

Varje år sedan 2018 mäter Kalmar, som en av 47 kommuner, digital mognad med stöd av en vetenskaplig modell. Mätningen visar att socialförvaltningen är tungt begränsad av digitalt arv och brister i förmåga. Utifrån resultatet rekommenderar den vetenskapliga modellen en satsning på de grundläggande förutsättningarna för digitalisering, såsom teknik och infrastruktur samt åtgärder för att åstadkomma en ökad digital kompetens. Resultatet av undersökningen visar att åtgärder behövs såväl på central nivå som inom socialförvaltningen. Till exempel skulle digital kompetensutveckling för vissa delar kunna samordnas kommunövergripande, samtidigt som behovet av mer lokala och riktade utbildningsinsatser på socialförvaltningen finns.

Under 2021 kommer sannolikt ökade lagkrav på att offentlig förvaltning ska tillhandhålla öppen data. Öppen data kan sägas vara digital information som är fritt tillgänglig utan inskränkningar. Det innebär i praktiken bl a att myndigheter kontinuerligt bör publicera digital information på eget initiativ i ett format som gör informationen möjlig att återanvända och vidareutnyttja. Sverige ligger i botten i OECD:s rankinglista över öppna data från offentlig förvaltning. Ett större fokus på frågan nationellt tillsammans med en ny lagstiftning kommer innebära att kommuner och regioner behöver förbereda sig för att publicera mer öppna data framöver. I Kalmar pågår under 2021, en länsövergripande förstudie för att bl.a. undersöka samverkansmöjligheter vad gäller resurser och teknisk plattform. De nya kraven och möjligheterna som lagstiftningen medför kommer att kräva resurser både ekonomiskt och personellt i Kalmar kommun som helhet men även i socialförvaltningen.

Attraktiv arbetsgivare

En annan viktig förutsättning för att nå framgång i att möta förändrade krav och nya behov är att vara en attraktiv arbetsgivare. Det bidrar till att kompetent personal stannar inom organisationen och att ny lockas till den. Detta ska ske i en tid då konkurrensen om utbildad personal ökar samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder avtar.

Det ställer stora krav på arbetsgivaren att skapa förutsättningar för personal att verka i en innovativ och kunskapsbaserad socialtjänst. Medarbetare behöver få struktur, stöd och inspiration till att kunna vara delaktiga, ta ansvar och känna engagemang att ständigt ställa om och utveckla nya arbetssätt. Resurser krävs för att utveckla och upprätthålla en kunskapsbaserad verksamhet med ett utvecklande ledarskap.

Långsiktig ekonomisk planering

Den samlade bedömningen för förvaltningen är att utvecklingen mot en ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet är positiv. Genom processorienteringen fokuserar socialförvaltningen på att ständigt förbättra och utveckla sina arbetsätt. Processorientering och ett tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter är starkt bidragande till ett uppfyllande av målet om en ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.

Vi ser goda resultat inom individ och familjeomsorg, där de stabilt ändamålsenliga arbetsätten inom ekonomiskt bistånd särskilt bidrar till kostnadseffektivitet. En utveckling mot minskade kostnader noteras även inom missbruks- och den sociala barn- och ungdomsvården.

Även inom funktionshinderomsorgen är tendensen positiv. En möjlig avmattning i volymökningen kan skönjas. Det är dock för tidigt att säga om det är ett verkligt trendbrott mot en utplaning av volymutvecklingen eller om förändringen är av mer tillfällig art.

När det gäller kostnadsutvecklingen går även den mot rätt håll gällande korttidsvistelse och daglig verksamhet. Kostnaderna för bostad med särskild service ligger kvar på jämförelsevis bra nivå.

Socialnämnden har under de senaste åren redovisat stora underskott, men det stora omställningsarbetet ger nu resultat både vad gäller kvalitet och ekonomi och för 2020 visade Socialnämnden ett positivt resultat.

Socialnämnden förväntar sig en fortsatt effektivisering på lång sikt genom ett allt större fokus på förebyggande arbete, samt arbetsätt och metoder som stärker den enskildes förmågor och tillvaratar teknikens och digitaliseringens möjligheter. Inledningsvis krävs dock satsningar för att ställa om verksamheten i denna riktning, samtidigt som krav och behov från de vi finns till för kontinuerligt behöver tillgodoses.

Eventuella äskanden driftbudget

Socialnämnden äskar om ökad budgetram med totalt 13,2 mnkr både för volymökningar inom funktionshinderomsorgen och individ- och familjeomsorgen. Resurserna behövs för att uppnå de lagkrav som finns inom nämndens verksamheter och för att kunna möta den prognosticerade befolkningsökningen. Men tack vare de effekter som bl.a. processorienteringen gett i utvecklingen mot en ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet, minskar kostnaderna med 35 procent för kommande volymökningar inom funktionshinderomsorgen jämfört med år 2021. Även för individ- och familjeomsorgen går utvecklingen i riktning mot ökad kostnadseffektivitet och ändamålsenlighet. Det visar inte minst utfallet i Statistiska centralbyråns årliga jämförelse av nettokostnadsavvikelser (standardkostnadsjämförelse där kommunerna jämförs utifrån sina strukturella förutsättningar). Den visar att kostnadseffektiviteten successivt förbättrats de senaste åren. Sedan 2017 har individ- och familjeomsorgens kostnader legat under den förväntade kostnadsnivån. Utfallet för 2020, som redovisas i juni, pekar mot en ytterligare minskning.

	2022	2023	2024
Volymförändring inom funktionsnedsättning	10 510	10 820	10 200
<i>varav Bostad vuxna, LSS o SOL</i>	<i>5 190</i>	<i>3 230</i>	<i>1 685</i>
<i>varav Daglig verksamhet o sysselsättning</i>	<i>1 540</i>	<i>960</i>	<i>435</i>
<i>varav Boendestöd</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>380</i>
<i>varav Hälso- och sjukvård</i>	<i>250</i>	<i>590</i>	<i>250</i>
<i>varav Övrigt</i>	<i>2 030</i>	<i>500</i>	<i>500</i>
<i>varav Helårseffekt föregående år</i>	<i>1 000</i>	<i>5 040</i>	<i>6 950</i>
Volymförändring inom Individ- och familjeomsorg	2 670	2 300	1 680
Summa	13 180	13 120	11 880

Volymförändring inom funktionsnedsättning

Behov av utökning under 2022 inom funktionsnedsättning finns med en servicebostad samt utbyggnad inom två befintliga bostäder, utökning av daglig verksamhet, boendestöd, utbyte hjälpmedel samt nya krav på utrustning kopplat till hygienrutiner. För ny verksamhet finns behov av utökning av enhetschef samt utrustning till nya verksamheter. I beräknad volymutökning för 2022 ingår del av helårseffekt för nya verksamheter som startar under år 2021. Resterande helårseffekt beräknas rymmas i årets medel för volymökning. Nya digitala arbetssätt kommer att utvecklas vidare genom modernisering av verksamhetssystem, utveckling av välfärdsteknik, fortsatt digital kompetensutveckling m.m.

Volymförändring inom individ- och familjeomsorg

Enligt socialförvaltningens ekonomiska prognos för individ- och familjeomsorgen väntas kostnaderna öka med 2,7 mnkr 2022 jämfört med 2021. De senaste åren har kostnaderna mattats av men med hänsyn till en växande befolkning samt kommande tuffa utmaningar inom den sociala barn och ungdomsvården och den vuxna missbruksvården äskar socialnämnden utökad budgetram. Under 2022 kommer utvecklingen och införande av nya digitala arbetssätt att fortsätta vilket är en förutsättning för att utveckla verksamheten ändamålsenligt och kostnadseffektivt.

Behov investeringsbudget

Befintlig investeringsbudget används till utrustning, möbler, larm och passagesystem till nya verksamheter och lokaler. Under 2022 kommer budgeten även att användas till investeringar kopplade till digitaliseringsåtgärder och åtgärder i värmeutsatta lokaler.

Jämställdhetsperspektiv på framtidsfrågor, äskanden och behov

Socialnämnden strävar mot att utveckla en större medvetenhet om jämställdhetsperspektivet inom sitt uppdragsområde. Målsättningen är en jämställdhetssäkrad verksamhet. Arbeta för att säkerställa att gemensamma resurser fördelas på ett rättvist sätt mellan kvinnor och män, flickor och pojkar samt att de insatser som görs leder till ökad jämställdhet.

När det gäller en likvärdig resursfördelning kan vi, i arbetet med kostnad per brukare (KPB), se om resurser tillhandahålls och fördelas på lika villkor för kvinnor och män, flickor och pojkar i flera insatser. Nyligen presenterades resultaten i KPB för 2020 och man kan t. ex. se att inom processen Trygga, säkra och stödja barn och ungas levnadsvillkor, är det något fler pojkar (52%) än flickor (48%) som får insatser. Däremot är det ingen större skillnad på den genomsnittliga kostnaden för de insatser som pojkar respektive flickor får. Dessa resultat tillsammans med andra behöver analyseras vidare i det fortsatta arbetet med budget 2022 under höstens analysdagar. Det finns ett behov av att samla in mer fakta för att kunna analysera hur nämndens resurser fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv.